

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/20-5/
Podgorica, 11. februar 2020. godine

Predmet: Pismo- Obavještenje Odbora za ljudska prava i slobode o Pilot projektu post-zakonodavnog nadzora (PLS) za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list CG", broj 35/15), koji se sprovodi u okviru Projekta Vestminsterske fondacije za demokratiju „*Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu*”, koji se realizuje od aprila 2019. do novembra 2021. godine

Poštovani/a,

Obavještavam Vas da je Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 24. jula 2019. godine uključen u Projekat Vestminsterske fondacije za demokratiju (WFD) „*Kreiranje parlamentarne mreže o ljudskim pravima na Zapadnom Balkanu*“ u kojem učestvuju parlamentarna radna tijela koja se bave ljudskih pravima i rodnom ravnopravnošću iz osam parlamenata, odnosno šest zemalja Zapadnog Balkana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Republika Sjeverna Makedonija, Republika Kosovo, Srbija i Crna Gora.

Ovaj regionalni parlamentarni Projekat WFD, nevladinog javnog tijela sa preko 25 godina iskustva, 60 globalnih programa i 35 kancelarija u cijelom svijetu podržan je od strane Ministarstva inostranih poslova Norveške i realizuje se od aprila 2019. do novembra 2021. godine. Sprovodi se u cilju unapređenja regionalne parlamentarne saradnje na Zapadnom Balkanu i poboljšanja nadzora nad zakonodavstvom koje se tiče ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Uspostavljanjem regionalne mreže parlamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost na Zapadnom Balkanu, WFD nastoji da doprinese poboljšanju nadzorne uloge i kapaciteta parlamenata i razvijanju mehanizama za regionalnu parlamentarnu saradnju u oblasti ljudskih prava koji će omogućiti efikasan nadzor zakonodavstva o ljudskim pravima.

U okviru Projekta do sada su realizovane sledeće aktivnosti:

- inicijalni sastanci i konsultacije predstavnika WFD sa predstavnicima odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost država Zapadnog Balkana, održani od maja do jula 2019;
- Regionalna parlamentarna konferencija na kojoj je zvanično počela sa radom Mreža parlamentarnih odbora za ljudska prava i rodnu ravnopravnost na Zapadnom Balkanu (HUGEN), održana na Cetinju 8. oktobra 2019;
- Sertifikovani kurs o post-zakonodavnom nadzoru za poslanike i predstavnike stručnih službi osam parlamenata Zapadnog Balkana, održan u Beogradu od 17. do 20. novembra 2019. godine i
- Treći sastanak Upravljačkog odbora HUGEN Mreže, održan u Tirani 4. i 5. februara 2020. na kojem je bilo riječi o pilot projektima post-zakonodavnog nadzora, započetim u decembru 2019.

Na svim aktivnostima naglašeno je da će posebna pažnja biti posvećena jačanju kapaciteta skupštinskih odbora Zapadnog Balkana za sprovođenje post-zakonodavne kontrole zakona i politika koje regulišu ljudska prava i rodnu ravnopravnost u cilju procjene da li su usvojeni zakoni implementirani na planirani način, da li su dali očekivane rezultate i ostvaruju li predviđene ishode. Ističemo da se post-zakonodavnim nadzorom razmatra sprovođenje zakona i njihovog uticaja na društvo, a što bi trebalo da doprinese poboljšanju samih zakona i dobrobiti građana.

Imajući u vidu da je jedan od ciljeva Projekta WFD poboljšanje nadzora nad zakonodavstvom, u decembru 2019. parlamentarni odbori za ljudska prava i rodnu ravnopravnost su dobili zadatak da odaberu zakon usvojen u posljednjih tri do pet godina, za koji će se u okviru pilot projekta izvršiti post-zakonodavni nadzor.

S tim u vezi, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa svojim nadležnostima utvrđenim Poslovníkom Skupštine Crne Gore, u okviru aktivnosti u HUGEN Mreži predložio je sprovođenje post-zakonodavnog nadzora za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom ("Službeni list CG", broj 35/15), koji je Skupština Crne Gore 25. saziva donijela na Sedmoj sjednici Prvog redovnog (proljećnjeg) zasijedanja u 2015. godini, dana 26. juna 2015.

Predloženi pilot projekat je podržan od strane WFD, koja je u januaru 2020. godine putem javnog poziva izabrala istraživače Danijelu Božović i Pavla Dimitrijevića, koji će sprovesti relevantno istraživanje u postupku

post-zakonodavnog nadzora za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Istraživači će prikupljati neophodne informacije i podatke o primjeni Zakona, organizovati direktne konsultacije sa identifikovanim subjektima, do kraja mjeseca aprila 2020. sačiniti PLS izvještaj o Zakonu o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom sa preporukama i učestvovati na sjednicama Odbora/Skupštine kako bi prezentovali i diskutovali o nalazima iz PLS izvještaja.

Koristim ovu priliku da Vas podsjetim da je za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom već izvršen jedan vid praćenja implementacije.

Naime, prilikom donošenja Zakona, Skupština Crne Gore, na predlog Odbora za ljudska prava i slobode, donijela je Zaključak kojim je obavezala Vladu Crne Gore da uradi analizu svih propisa koji definišu prava osoba s invaliditetom u oblastima koje definiše Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima osoba s invaliditetom, a koje su obuhvaćene i Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, u što kraćem roku pripremi predloge izmjena zakona iz oblasti saobraćaja, zdravstvene zaštite i socijalne i dječije zaštite i u svim fazama izrade navedenih propisa uključi predstavnike organizacija lica sa invaliditetom i Odbora za ljudska prava i slobode.

Postupajući po Zaključku Skupštine Crne Gore, Vlada Crne Gore je u septembru 2016. usvojila Analizu usaglašenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima osoba sa invaliditetom i od 59 analiziranih zakona utvrđena je potreba usaglašavanja 34 zakona, a Odbor za ljudska prava i slobode je na 48. sjednici, 11. decembra 2019. godine, održao Kontrolno saslušanje ministra za ljudska i manjinska prava i ministarke javne uprave na kojem je saopšteno da je do sada usaglašeno samo devet zakona.

Sada, Odbor za ljudska prava i slobode, uzimajući u obzir ocjene svih relevantnih organizacija da je zakonodavstvo Crne Gore uglavnom dobro i da u narednom periodu posebnu pažnju treba usmjeriti na poboljšanje implementacije kvalitetnih zakonskih rješenja, a polazeći od Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. i značaja sprovođenja zakona koji se tiču zaštite prava lica sa invaliditetom, kao i činjenice da je u posljednjih devet godina akcenat u planovima rada Odbora bio, između ostalog, na zaštiti prava djeteta, ima namjeru da se u okviru post-zakonodavnog nadzora analizira implementacija člana 21 Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom koji se odnosi na diskriminaciju u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja.

U dokumentu „*Analiza podrške i multisektorskog odgovora na potrebe djece sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori*“, pripremljenom u novembru 2019. od strane eksperata angažovanih od strane Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, navodi se da je evidentan neujednačen obuhvat djece sa smetnjama u razvoju inkluzivnim obrazovanjem. Takođe, u istom dokumentu se navodi: „*Kada je riječ o sektoru obrazovanja, iako se broj djece sa smetnjama u razvoju u redovnim školama od 2009. godine naovamo povećao višestruko, nakon sveobuhvatnih programskih intervencija i kampanje namijenjene podizanju svijesti pod nazivom „Govorimo o mogućnostima“, kvalitet pedagoških usluga, kao glavnog preduslova da djeca sa smetnjama u razvoju razviju svoj puni potencijal, i dalje ostaje izazov. S druge strane, zbog nedostatka statističkih podataka o broju djece sa smetnjama u razvoju u Crnoj Gori, nema podataka o broju djece sa smetnjama u razvoju koja su van sistema obrazovanja. Isključenost iz sistema obrazovanja ima neposredan i višestruk uticaj na dijete u smislu isključivanja iz života društva, smanjenja dobrobiti i blagostanja pojedinca, i vrlo vjerovatno, zavisnosti od nekog člana porodice koji o djetetu sa smetnjama u razvoju mora brinuti i tokom doba dana koje se obično provodi u školi.*“

Važnim smatramo istaći da se u Izvještaju o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2018. godinu navodi: „*Zaštitnik u kontinuitetu prati uslove i način ostvarivanja inkluzivnog obrazovanja djece sa posebnim obrazovnim potrebama. Kao i ranijih godina, pritužbe su se odnosile na nedostatak asistenata u nastavi, neprilagođenost obrazovnih ustanova individualnim potrebama učenika, neadekvatan rad komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama i sl. Naime, evidentno je da je koncept inkluzije zaživio i da je sve veća uključenost djece u obrazovni proces. Međutim, postavlja se pitanje kvaliteta inkluzivnog obrazovanja koje se pruža djeci. Zaštitnik je i ranije ukazivao na probleme u sprovođenju inkluzije u postojećim uslovima, ali se i dalje javljaju ista pitanja i izazovi kada su u pitanju arhitektonski i prostorni uslovi, nedostatak asistenata u nastavi i druge stručne podrške, planiranje individualnih programa i saradnja obrazovne ustanove sa nadležnim komisijama. Najčešći problem u ostvarivanju kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja, koji se ponavlja, jeste obezbjeđivanje asistenata u nastavi učenicima koji za takvom vrstom tehničke podrške imaju potrebu.*“

Takođe, od strane relevantnih subjekata, prvenstveno UNICEF-a, ukazuje se da je dostupnost predškolskih ustanova za djecu sa smetnjama u razvoju i dalje mala, u poređenju sa osnovnim i srednješkolskim obrazovanjem, kako u pogledu rane identifikacije te djece i prilagođavanja predškolskih ustanova njihovim specifičnim potrebama. Takođe, izgleda da je broj djece sa smetnjama u razvoju upisane u stručne škole mnogo manji u poređenju sa srednjim školama.

Imajući u vidu navedeno, ističem da će u toku PLS procesa poseban akcenat biti na sledećim aspektima primjene Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom:

- analiziranje primjene člana 21 Zakona; određivanje stvarnog stanja sa stanovišta poštovanja prava lica, u konkretnom slučaju, djece sa invaliditetom na vaspitanje, obrazovanje i stručno osposobljavanje;
- analiziranje u kojoj mjeri je licima sa invaliditetom omogućeno da: vrše izbor obrazovnog programa i upis i pristup i boravak u obrazovno-vaspitnoj ustanovi, u skladu sa njegovim mogućnostima; prate nastavu i da im se provjerava znanje, kao i da učestvuju u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima;
- vršenje nadzora u kojoj mjeri i obimu se preduzimaju posebne mjere za uspostavljanje i pružanje individualizovane podrške za nesmetano praćenje nastave i provjeru znanja, kao i učešće u drugim vaspitnim, odnosno obrazovnim aktivnostima, uključujući i učešće u vannastavnim aktivnostima i takmičenjima.

Polazeći od nadležnosti Vaše institucije/organa/ustanove/organizacije i aktivnosti koje preduzimate na implementaciji i/ili praćenju implementacije Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, pozivam Vas da učestvujete na 54. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, zakazanoj za 18. februar 2020. godine u 13 sati i da u konstruktivnoj i otvorenoj diskusiji saopštite podatke kojima raspolazete čime bi doprinijeli kvalitetnijem sprovođenju Pilot projekta post-zakonodavnog nadzora za Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom.

Takođe, u cilju prikupljanja svih informacija potrebnih za rad istraživača i pripremu kvalitetnog izvještaja o PLS nadzoru koji bi sadržao konkretne preporuke kojima bi se ukazalo na eventualnu potrebu izmjene zakona ili podzakonskih akata, molim Vas da informacije sa raspoloživim podacima iz Vaše nadležnosti, dostavite Odboru za ljudska prava i slobode u elektronskoj formi na e-mail sekretara Odbora za ljudska prava i slobode slava.buric@skupstina.me najkasnije do 17. februara 2020.

S poštovanjem,

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković